

SLOVENE

Inserati:

Enostolna peletirva (72 mm):
za enkrat po 15 v
za dvakrat " 13 v
za trikrat " 10 v
za večkrat primeren popust.

Poslano in rekl. notice:

enostolna peletirva (72 mm)
30 vinarjev

Izhaja:

vsak dan, izven nedelje in
praznike, ob 5. uri popoldne.

Ejla po pošti:

celo leto naprej . E 26.—
pol leta " 13.—
četrt leta " 6.50
en mesec " 2.20
doma: celotno " 25.—
pošta in prevoz " 35.—

Ljubljani na dom:

celo leto naprej . K 24.—
pol leta " 12.—
četrt leta " 6.—
en mesec " 2.—

Pravi prejem mesečno K 1.10

Uredništvo je v Kopitarjevi ulici št. 6/III.
Pokopisi se ne vračajo; nefrankirana pisma se ne
sprejemajo. — Uredniškega telefona št. 74.

Političen list za slovenski narod.

Opravništvo je v Kopitarjevi ulici št. 6.
Avstr. poštne bran. račun št. 4.797. Ogrske poštne
bran. račun št. 26.511. — Upravniškega telefona št. 188.

Današnja številka obsega 4 strani.

S prilogo »Naša Gospodinja«.

Veza z Italijo in rimsko vprašanje.

25. t. m. je načelnik »Slovenskega kluba« dr. Šusteršič v plenarni seji avstrijske delegacije zopet zelo zanimivo govoril o našem razmerju do Italije in stališču katoličanstva glede Svete Stolice. Ta dr. Šusteršičev govor je bil gotovo eden najbolj zanimivih v debati, ki jo je sprožil dr. Grabmayr in ki se je tikala italijanskega problema; zato skoro vsi listi dr. Šusteršičev govor obširno prinašajo, oboroženo, da se dr. Šusteršičevim govorom pripisuje veliko veljavo v vseh avstrijskih krogih. Laškimi liberalnimi stoji seveda ni všeč, da se je dr. Šusteršič dotaknil vatikanskega vprašanja in Lahe ob priliki njegovih jubilejnih slavnosti spomnil na to, da rimsko vprašanje nikakor še ni rešeno, naj beralni listi pišejo kar hočejo.

Po poročilih nemških in italijanskih listov je bil zmisel dr. Šusteršičevega govora sledeči:

Nasproti izvajanjem gotovih govorov konstatira dr. Šusteršič, da ima ravno srečni rešitvi aneksijske rize pripisovati konsolidirano pozicijo Avstrije v zboru velevladi, kar je celo za posledico, da so se potlačile vestne državi sovražne struje in se je di izboljšalo razmerje do Italije.

Za slabotno proglašena habsburška monarhija je pokazala imponujočo podporo moč, združeno z mirnostjo in domajljivo odločnostjo integriteto svojega teritorija braniti. To dejstvo imelo najugodnejši vpliv na različna mednarodna razmerja, posebno tudi na naše razmerje do Italije.

Ni res, da visoki vojaški krogi, aktivni generali in upokojeni admirali, katerim je dr. Grabmayr stalno velika krivica, pripisujejo jim željo agresivne vojske z Italijo, želijo, da bi se razmerje z Italijo poslabšalo. Naprotno pa smo slišali, ni dolgo tega, da se je v tem zmislu izrazil neki italijanski general v aktivni službi, zoper uterrega pa je laška vlada nastopila z obojestrano odločnostjo. Govornik pravi, da on podpisuje marsikaj, kar je dr. Grabmayr rekel, vsega pa ne, posebno pa ne odobruje metode, da se pozicijo Itali-

janov v Avstriji spravlja v zvezo z razmerjem Avstrije do Italije. Grabmayr ima svoje posebne ideje, kar se tiče policijskih odredb zoper izvestne agitacije med avstrijskimi Italijani in načina, kako se uprizarjajo procesi zaradi veleizdaje. Toda to so stvari, ki ne spadajo v delegacijo, ampak pred avstrijski parlament. Tudi diskusija o laški pravni fakulteti spada izključno pod kompetenco avstrijskega naučnega ministrstva, ne pa ministra za zunanje zadeve. Nič ne more kakega noranopolitičnega vprašanja bolj kompromitirati, kakor če se spravi v zvezo z vprašanji zunanje politike. To načelo mora veljati za vse narode v Avstriji in nobenemu narodu ne sme biti dovoljeno se ozirati čez mejo, ako ne soglaša s to ali ono rečjo, ki se godi v državi! **Ce je kakšen narod v Avstriji, ki ima pravico pritoževati se nad krivici, ki jih krivica, je to slovenski narod.** Sam Grabmayr je s priznanja vredno objektivnostjo naslikal, kako se slovenski živeli v Primorju zatira, in kljub temu Slovenci z nikomur, ki je onstran meje, ne kokefirajo. **Slovenci se rajši organizujemo, se poslužujemo konstitucionalnih institucij in z vsemi močmi delamo na to, da se ustavnim potom doseže v državi popolna enakopravnost ter se ne damo po nobeni stvari omajati v patriotski udanosti do cesarja in države.** Kakor Slovenci, tako bi morale delati tudi druge narodnosti.

Laško kraljestvo pa nima vzroka se zoper Avstrijo kaj pritoževati. Mi želimo Italiji miru, napredek, močno pozicijo v Sredozemskem morju, uspehe v kolonialni politiki in na Balkanu hočemo postopati v sporazumu z Italijo. **Ali more Italija najti prijatelja, ki bi ji mogel več ponuditi kakor mi?** Nobena reč ne more Italiji zagotoviti močnejše pozicije in spoštovanja, kakor če vzdrži prijateljstvo in alianco z nami. Ampak naravni predpogoj za to je, da se respektira **absolutna nedotakljivost našega ozemlja** in se ohrani status quo na Jadranskem morju.

Kar pa se tiče takozvanega rimskega vprašanja, nima to vprašanje z našim zavezniškim razmerjem z Italijo ničesar opraviti. Alianca z Italijo je bila le takrat ogrožena, kadar se je v Italiji začelo ljudsko gibanje, naperjeno v to, da osvoji nekatere avstrijske dežele, in ob nobeni drugi priliki. Zato je čisto odveč, ako se diskutira o rimskem vprašanju v zvezi

z našo alianco. Laška vlada sama se v tem oziru ni še nikoli zoper našo vlado pritožila, zato ne razumem, zakaj hočejo izvestni gospodje biti bolj laški kakor laška vlada sama. Kar pa se tiče tega, kako se naš monarh v tem oziru vede, je njegovo stališče popolnoma v soglasju s čustvi ogromne večine zvestih avstrijskih državljanov. Sicer pa je tudi večina laškega naroda napolnjena s čustvi spoštovanja do Svete Stolice. (Grabmayr: Gotovo; toda Lahi nočejo papeške države.) Jaz ne govorim o papeški državi, tu se gre le za to, da se ima največji ozir do Svete Stolice, kar liberalni laški krogi sami zelo poudarjajo. Celotno vplivno liberalno časopisje je Nathanov govor označilo za brezakten. Na Laškem prevladuje ta želja, da se papež v Rimu počuti tako, kakor je to za njegovo visoko dostojanstvo primerno. Iz te tendence se bo brezdvomno rodilo nagnenje, napraviti v tej stvari končni kompromis, kakaj dosežanje stanje je nevzdržljivo. Če se danes ne morejo vsi prijatelji laškega naroda s celim srcem udeležiti slovesnosti zjedinenja Italije, je to pripisovati dejstvu, da je s tem spominom združen spomin na nasilje zoper Sveto Stolicu. (Klici: Res je!) Govornik izjavi, da bo resnično edinstvo kraljevstva šele takrat doseženo, ko se bo sklenil kompromis s Sveto Stolicu in bo prenehal obžalovanje vredni spor med obema taboroma v Italiji.

Kar zadeva zahteve socialnih demokratov, naj se opusti naše poslanstvo pri Sveti Stoli, je ta zahteva nekoliko čudna, če se pomisli, da je Sveta Stolica edina velevlad, ki nima armade in ne gradi dreadnoughtov, edina antimilitaristična država, kar je vendar v smislu socialnih demokratov. (Burna veselost.) Sicer pa socialnodemokratska zahteva ni nič drugega kakor prazna demonstracija. Mi smo katoliška država, ker je ogromna večina prebivalstva katoliška in je katoliška dinastija sama; je torej čisto naravno, da se poslanstvo pri Sveti Stoli vzdrži.

Govornik se bavi nato še z bosanskim vprašanjem in jugoslovanskim problemom ter polemizira zlasti z izvajanjem dr. Kravčiča, ki je o bosanskih razmerah govoril edino se srbskega stališča, namesto da bi se oziral na interese vseh avstrijskih Jugoslovancov, **Hrvatov in Slovencev, ki težijo za trilateralizmom.** Ravno s stališča interesov

Avstrije in dinastije je treba, da se podpira stališče Hrvatov!

X X X

Kako važna so izvajanja dr. Šusteršiča, se že na prvi pogled vidi. Lahki si bodo zlasti zapomnili tiste besede načelnika »Slovenskega kluba«, s katerimi je označil stališče katoliškega prebivalstva nasproti rimskemu vprašanju. Tembolj si jih bodo zapomnili, ker je pravkar tudi cesar Viljem II. pokazal, da noče žaliti katoličanov s tem, da bi šel letos v Rim, ko se obhaja obenem s spominom na zjedinenje Italije spomin na kruto nasilje, ki se je takrat začelo zoper Sveto Očeta. Nathan, tisti neumni jud, ki se zdaj šopiri na kapitolu, je hotel s svojim govorom dati signal, da se začne z jubilejskimi slavnostmi v Rimu splošna gonja zoper papeža in Cerkve, a prišel je odgovor iz Beroina, prišel je odgovor tudi iz avstrijske delegacije! Na Vatikanu si bo še marsikateri liberalce zobe zlomil, zakaj za Vatikanom stoji vse katoliško ljudstvo!

BRIANDOV ODSTOP.

Včeraj ob drugi uri popoldne so se zbrali francoski ministri, da se posvetujejo o svojem odstopu. Po enournem posvetovanju je podal Briand predsedniku Falliersu demisijo kabineta. Demisija se je uradno objavila. Na Brianda so bili nevoljni v prvi vrsti svobododomci. Na framsonskem shodu v Ruenu so sklenili svobododomci, da prično proti Briandu najodločnejši boj. Radikalne poslance in senatorje so pozvali, naj ničesar ne opuste, kar bi omogočilo, da pade Briandova vlada. Posebna skupina poslancev je dobila naročilo, da naj nagaja Briandu, kolikor more. Njegovi prejšnji zavezniki in somišljeniki, združeni socialisti, republičanski demokrati in radikalcji so nagajali Briandu tako, da je končno Briand odstopil. Socialisti in framsoni so mislili, da bo Briand uničil še zadnje ostanke redovniških šol in nadaljeval po Combesu uvedeno politiko zatiranja katoličanov. A Briand tega ni storil, marveč je vladal primerno zelo zmerno. Zato je tudi vzbudil jezo in nevoljo vseh tistih, ki bi najraje videli, da bi porušili vse cerkve in pomorili vse redovnice, redovnice in katoliške duhovnike na Francoskem. Kdo da sledi Briandu, še ni gotovo. Najbrže ponudi Fallieres sestavo nove vlade senatorju Buincaréju,

LISTEK.

Obisk pri Jugoslovanih.

Spisal Ivan Dolenc.
(Dalje.)

Izvir reke Bune je res nekaj posebnega. Iz velike votline pod nebotično skalnato steno, v kateri gnezdi jo jate živih golobov, priteče na dan velika reka, ki goni takoj več mlinov, ki leže slikovito skoro neposredno ob izviru. Pod skalo stoji hišica Turčina, ki pozostoji na zahtevo obiskovalce s črno kavo in jih tudi pelje s čolnom v najostrejšo votlino. Pred hišo pa stoji stančanki mošeje, katero je zgradila skakla, ki se je utrgala s pečine. Da si ogledamo izvir od bližje, vstopimo v turško hišo. Provincijal, poznajoč ondoline šego, potolče v kratkih presledkih trikrat s palico na dvoriščna vrata, da se odstranijo ženske, ki bi se eventualno nahajale na dvorišču. Turek, koščen, črn mož mongolskega tipa, nam prinese črne kave z vodo na klopco pred hišo. Razvije se med nami prijazen razgovor. Turek nam je med drugim pripovedoval, da ga je letos obiskal tudi dr. Lueger z Dunaja v spremstvu več dunajskih občinskih

svetovalcev in se pogovarjal z njim po tolaču celo uro. Hvalil je silno Luegerjevo priprostost. Nato nam je še pokazal v hiši svoje svetišče, kjer časte moslimi nekega njegovega prednika ali kaj kot svetnika. Turek je odprl vrata v svojo hišo in videli smo v čedni sobi sarkofag. Po snažno pomitih tleh so bile razprostrte lepe preproge. Vsak večer postavi pobožni moslim k sarkofagu skledo vode z otiračo, da se »svetnik« umije in obriše, kadar vstaja ponoči in moli.

Moslim nam je pokazal nato še neko »staro orožje«, kot se je izrazil, namreč buzdovan: kratek železen kij, ki je na koncu debelejši in nazobčen. Ni treba dosti močne roke, da razbije človeku s tem orožjem črepijo. Turek nam je čisto zamolčal, v kaki zvezi je ta buzdovan s »svetnikom« in s čim si je bil njegov prednik zaslužil svetniško čast. Še le pozneje sem izvedel od drugih, da je bil »svetnik« goreč razširjevalec islama in da je s tem buzdovanom razbil mnogim krščanom glavo. Zalibog nam Turek ni povedal nič stotletja, kdaj je živel njegov »svetnik«.

V Blagaju smo obiskali ondotnega župnika frančiškana. Ta nam je pravil, da je njegov sosed silno prijazen star moslim, ki deli z njim vsako veselje. Vabi ga na pojedine itd. Ker sem želel videti in poznati kar največ Tur-

kov, pošlje frančiškan nekega fanta k sosedu s povabilom, naj ga obišče. A moslim je bil baš bolehen in se je opravičil.

V Mostaru sem prenočil pri prijaznih oo. frančiškanih. Provincijal mi je pripovedoval, da ima dobre znanke med mostarskimi Turki. Če bi katolika napadli Srbi (priščanje jih zovejo v Bosni in Hercegovini), bi ga Turki branili. Srbov Turki ne marajo četi, da niso odkritosrčni, ampak zahrbtni. V Mostaru sva res z gospodom prelatom pod patronanco para provincijala obiskala gospoda posestnika Mahmuta efendija Fazila. Sprejel nas je pri vodu mladi gospodar, ki je oženjen, in nas peljal skozi dvorišče, kjer se je sušilo tobakovo perje, po snažnih stopnjicah v prvo nadstropje. (V pritličju stanujejo po navadi ženske.) Odpre nam vrata v prostorno sobo. Vsa opravila, stene strop itd., je bila lesena, ob stenah so bile nitke široke klopi, prevlečene s preprogami. Tudi po tleh so bile preproge. Povsodi je kraljevala največja snažnost. Slik ni po stenah, pač pa so viseli v okvirjih lepo pisani izreki iz korana, pisani z arabskimi pismenkami. Ob stenah stali dve nizki skrinji z lepo izrezljinanim pokrovom. Na klinu je visela puška. Ne spominjam se, da bi bil videl še kaj drugega. Mladi gospodar, ki nas je sprejel, je bil

oblečen čisto evropejski. Samo širok zelenoprogast pas ga je značil za mohamedanca. Ponudil je gostom finih cigaret in postavil kadilcem skledico za pepel pred noge na tla. Nato je naročil zunaj, menda ženskam, naj napravijo limonado in črne kave. Čast, komur čast! Limonada je bila tako fina, da sem občudoval spretnost onega ali one, ki jo je napravil; ne presladka, ne preostra — ona zlata srednja mera, ki jo je težko zadeti. Med tem je došel še oče mladega gospodarja v turški opravi, v samih nogavicah na nogah, ter se je vsedel po turško na klop, dočim je mladi ves čas stal in stregel gostom. Stari Turek je bil mož, dobro rejen in dovršen gentleman, zraven pa tako prijazen, da sva bila z gospodom prelatom v resnici presenečena. Izpraševal naju je, kako se nama godi, če srečno potujeva itd. Pravil je, da ga je mučil revmatizem, a je šel letos v Ilidže in se je tam prav dobro pozdravil. Hotel je govoriti tudi s poslancom. Jaz bi bil še ostal pri Turku, a gospod prelat in provincijal sta se dvignila in tudi jaz sem moral rad ali nerad se posloviti od prijaznega moslima. Bil je to bržkone napreden mohamedanec, ki je zadovoljen z Avstrijo.

(Dalje.)

